

TERNÁK GÁBOR

DAKTARI, DAKTARI

Egy orvos visszaemlékezései

Pécs, 2010

Ez a regény a 2002-ben megjelent, A Mangó illata c. könyv bővített, részben kiegészített változata. Mivel az alaptörténetet adó események valódiak, ezeket nem változtattam meg, csak olyan eseményekről írtam, amelyek az előző könyv elkészültét követően történtek, és olyan kiegészítések, részletek kerültek bele, melyeket utólag fontosnak tartottam megírni. Természetesen más, lényegtelenebb részeket elhagytam.

A szerző

© Ternák Gábor

Kiadó: IDResearch Kft./Publikon Kiadó, Pécs
Kéziratot gondozta: Glied Viktor, Radics M. Péter
A kötetben szereplő fényképeket a szerző készítette

Nyomda: Bornus Nyomda Kft.

ISBN 978-615-5001-07-9

A kötet szerzői jogi védelem alatt áll, a kiadványt vagy egyes részeit felhasználni, másolni, sokszorosítani, továbbadni kizárólag a kiadó engedélyével lehet.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	5
Az indulás	6
Az afrikai való világ	20
Hazaút	106
Egy újabb földrész, újabb élmények: Laosz	117
Hazafelé Ázsiából	162
A rendszerváltás	172
Baljós árnyak	177
Nemzetközi politika	200
Kambodzsai misszió	205
Szökőár karácsonykor	218

„Az élet veszélyes vállalkozás, még senki nem élte túl..”

BEVEZETÉS

Egy bizonyos életkor után az ember már elsősorban visszatekint és nem előre. Ekkor döbbenhet rá, hogy bizony elég sűrű volt az élete. Ez nem panasz, hanem tény.

Ebben az írásban csak valós események szerepelnek és legfeljebb kisebb pontatlanságokat tartalmaz, amelyek annak tulajdoníthatók, hogy több évtizedes távlatból nem minden emlék maradt éles. Amikor az események kezdődtek, még fiatal orvos voltam, a történetek pedig több mint 25 évet fognak át.

A leírásban nem térek ki az intimebb részletekre, a magánéletem titkaira, elsősorban azért, hogy a velem egykor, vagy jelenleg is kapcsolatban álló személyek inkognitóját megőrizzem. A név szerint említett kollégák, szereplők csak a keresztnevükön jelennek meg, így remélem nem azonosíthatók.

Szeretném megköszönni mindazok kedves biztatását, akik arra ösztökéltek, hogy ezt a történetet elmeséljem. Remélem, nem fogják megbánni, hogy végül erre vetemedtem.

A történetek több helyen játszódnak, különböző földrészeken, ahol a „daktari” feladatot végeztem és minden misszió nagy élmény volt a számomra, ahogy ez a leírásokból is kiderül. Persze a missziók közötti események is fontosak, és ezekről is szó lesz.

Aki úgy gondolja, hogy elolvassa ezt a könyvet, remélem érdekesnek és tanulságosnak fogja találni. Fogyasszák hát szeretettel, baráti társaságban, esténként és talán nem baj, ha egy pohár jó vörösbor is segít az emésztésében.

A szerző

Pécs, 2009. november

AZ INDULÁS

A levegőt friss esőtől nedves föld és burjánzó növények illata töltötte be, ahogyan lakóhelyünkötől a kórház kertjén keresztül vezető keskeny ösvényen a kórtermekhez igyekeztem. Vigyáznom kellett, hogy a magas fű által övezett vörös, laterites, sáros úton ne hogy rálépjek egy kígyóra, vagy skorpió kerüljön az utamba. Jóllehet az itteni skorpiók csípése nagyon fájdalmas volt, de a felnőttekre nem halálos kimenetelű. Azonban egy fekete mambával, vagy viperával való találkozás eredménye (enyhén szólva is) kétesélyesnek számított. Az ösvény a kórházi hullaház mellett vezetett el, mely csaknem mindig zsúfolt volt, természetesen hűtés nem állt rendelkezésre. Ahogyan közeledtem a kórtermek felé és feltűntek a szolgálatban levő – többnyire férfi – nővérek, köztük a tetovált arcú főnővérem Paul (aki éppen nagyon szerelmes volt, mert a következő feleségének udvarolt), hirtelen eltűnt minden és az idillinek látványzó képet az ébredést jelző vekker hangja szakította meg.

Hát igen... Már megint ott jártam álomban a trópusokon, ahol összesen mintegy hat évet töltöttem el, és ha lehetőségem lenne, ma is visszamennék. Oda, ahol az orvos megteheti, hogy ne a teljesítménypontokat kergesse, hanem „csak” gyógyítással foglalkozzon. Megteheti és érezheti azt a boldogságot, sikerélményt, ami ezzel jár. Teendő az van, vagyis lenne bőven. Első trópusi kiküldetésemet a nigériai Kafanchanban töltöttem. Az ott tanító brit angol és földrajztanár, Mr. Walker mindig mondogatta, hogy akit egyszer megérintett Afrika, azt többé nem ereszti, és örökké vissza akar oda térni. Olyan ez, mint egy vírus, amitől nem lehet megszabadulni, amivel együtt kell élni. Ő már sok évet töltött a kontinensen és azt mondta, hogy az élete Afrikáról szól. Agglegény volt, nem tudom, végül az maradt-e, de ha nem, a választott hölgynek is kellően motiválnak, vagy „bennszülőttnek” kellett lennie ahhoz, hogy vele tudjon élni.

Akkoriban egy fiatal orvosnak még többnyire romantikus elképzelései voltak Afrikáról, melyet a csaknem mindenki által ismert dalocska szövege röviden így összegzett: „Óóóó, mesebeli Afrika, tűzvirágok illata.....”. Azóta már tudom, hogy a tűzvirágok egy akáciafélélen nyílnak, gyönyörű, égővörös színűek,

és valóban csodálatos látványt nyújtanak. Sajnálatos módon ugyanakkor, semmilyen illatuk nincs. A bódítóan édeskés, fűszeres illat más növényektől, elsősorban a virágzó mangófáktól származott, melyek az esős évszak elején borultak díszbe. Abban az időben a tévében már mentek különböző Afrikában játszódó sorozatok, és ezekben a „daktarik” – ez szuahéli nyelven orvost jelent – is fontos szerepet kaptak. Ez a „daktari” dolog később is kedvelt téma volt, gyakran bombázó kinézetű, doktornak látszó, az agysebészettől a sárgalázig mindenhez értő fiatal hölgyek szerepeltek a filmekben, vagy szívdöglesztő fiatal férfiak, akiktől bugyi nem maradt szárazon. Persze a „való világ”, ahogy megtapasztaltam, egészen más volt.

Talán fiatalkori olvasmányaim miatt, vagy mert a sorsom úgy alakult, hogy a fertőző betegségek kutatását és gyógyítását kedveltem meg, vonzódtam Afrikához. Biztos voltam abban, ahhoz, hogy egyáltalán esélyem legyen ott dolgozni, meg kell tanulnom angolul. Erre már az egyetem végén ráébredtem és beiratkoztam egy angoltanárhoz, akinél hetente két órát töltöttem. Óránként néhány tíz forintot kért, arra már nem emlékszem, hogy pontosan mennyit. Az viszont rémlik, hogy a negyvenes években diplomataként dolgozott és akkor, a hatvanas években, angol nyelvtanításból tartotta fenn magát. Mindig zöld csikos fürdőköpenybe „öltözve” tartotta az órákat, miközben szóltak a „Táskarádió” c. műsor butácska dalai. Egy függönnyel elrekesztett előszoba kiszögellésben olvastam az „Essential English” című kötet soron következő részét, amit ő előolvasott. Az albérlők és az aktuális feleségek, valamint egyéb nem azonosított hozzátartozók közben jöttek-mentek és beszélgettek. Természetesen később már világossá vált számomra: ez a heti két óra csak arra volt jó, hogy rájőjjenek, ha komolyan meg akarok tanulni angolul, ennyi nem elég. Eldöntöttem, hogy nyelvvizsgát akarok szerezni, és ennek érdekében igyekeztem minél többet foglalkozni az angolal.

A diploma megszerzését követően a fertőző osztályon kezdtem dolgozni, és az elhatározásom, hogy eljussak Afrikába, tovább érlelődött. Ellátogattam az akkori Egészségügyi Minisztériumba is, ahol a külügyi főosztályon felvilágosítottak, hogy akkor állnak szóba velem, ha majd lesz szakvizsgám. Ettől

kezdve már tudatosan készültem arra a lehetőségre, hogy megpróbálkozom a fekete kontinenssel. Másodszeri nekifutásra – miután nem vagyok egy nyelvtelhetség – sikerült letennem a középfokú angol nyelvvizsgát, majd egy Trabant típusú gépkocsi hosszadalmas gyótrése közben jogosítványt is szereztem. Saját gépkocsim nem volt, és esélyem sem, hogy valaha is legyen. A lakást már nem is említem. Utolsó albérletünk – melyben feleségemmel Pécssett a korábbi kupleráj mellett laktunk – olyan romos állapotban volt, hogy nagyobb szélviharok idején fel kellett másznom a padlásra, és fogni a cserepeket, nehogy levigye őket a szél. A bérlemény, illetve a ház alatt viszont két emelet mély pince volt és miután a tanács életveszélyesnek nyilvánította az épületet, Mancsi néni a főbérlő, illetve a rokonok segítségével sikerült egy vadonatúj, másfél szobás lakást kiutaltatni néhány hónappal az Afrikába indulásunk előtt.

Az első szakvizsgámat infektológiából (fertőző betegségek) kellett letennem, mivel a kórházban az a gyakorlat terjedt el, hogy aki először belgyógyászatból szakvizsgázik, igyekszik minél hamarabb kikerülni körzetbe, és nem vállalkozik egy második szakvizsgára. Így cselesen azt gondolták, hogyha valaki a „másodikkal” kezdi, az kénytelen ott maradni, hogy a fontosabbnak tűnő szakvizsgát megszerezze. Miután levizsgáztam Budapesten, még öltönyben azonnal az Egészségügyi Minisztériumba siettem és kifaggattam az illetékes elvtársat, hogy van-e valamilyen lehetőségem Afrikába utazni. Az illetékes, miután a papírjaimat áttanulmányozta, megállapította, hogy nemrég zárult le egy pályázati lehetőség Nigériába. A szocialista államok egészségügyi téren igyekeztek támogatni a szegény, fejlődő, gyarmati sorból nemrégén felszabadult országokat. Sok orvos jelentkezését várták és kiderült, hogy még én sem késsem le a jelentkezésről. Elmondták, milyen papírokra (és hiteles fordításaikra) van szükségem, mivel a pályázatot angol nyelven kell előterjeszteni. Boldogan utaztam haza és újságoltam a hozzátartozóimnak a remek híreket. Az akkor még nagy létszámú rokonságom férfi tagjai egyöntetűen a kiküldetés mellett foglaltak állást, míg anyám és az akkor még élő nagymám egyöntetűen elleneztek a kalandot. Drága nagyim különösen az olvasmányaiból ismert gonosz tevehajcsárokat vél-

te nagyon veszélyesnek. Mivel a fekete kontinensen élnek tevék, tehajcsároknak is kell lenniük, akik biztosan valamilyen kárt okoznak az orvos unokának. Nejem a bölcs középutat választva megnyugtató, hogy Afrikába még eljön velem, megnézi hova megyek, de utána úgy otthagy, mint a huzat. Mindkét ígérését betartotta... Valahogy így kezdődött minden.

A lehetőségekhez képest pillanatok alatt beszereztem a szükséges dokumentumokat, az önéletrajzomban kiemeltem – ahogyan akkoriban kellett – „mozgalmi” tevékenységemet, hogy kellően megbízható legyek a misszióhoz. Ez fontos szempont volt, mert fennállt az esélye annak, hogy a „piszkos kapitalizmus” hatására ideológiailag fellazul és eltévededik az ember, ahogy ez később többekkel meg is történt. Külön hangsúlyoztam az egyetemi medikus klubban végzett munkámat, bár vezető KISZ-káder státuszra nem voltam alkalmas. Számos évfolyamtársammal ellentétben nekem nem volt ideológiai készíttésem. Pedig amikor hatodévbén az állások elosztásáról volt szó, sokan jelentkeztek a pártba, így ők attól kezdve mindent egyszerűbben el tudtak érni. Hogy akkor a fertőző osztályon helyezkedtem el, az a pusztá véletlennek köszönhető. Az álláshirdetéseket olvasva jelentkeztem egy klinikai belgyógyászati osztályra, bár arról köztudott volt, hogy csak nagyon „megbízható” kollégák, esetleg rokonok fogják megkapni. Mégis azt gondoltam: üsse kő, megpróbálom. Egy vidéki belgyógyászati osztályt is bejelöltem, és az utolsó pillanatban hallottam, hogy van egy még meg nem hirdetett állás a fertőző osztályon, hát azt is beírtam. Ez utóbbi úgy jutott a tudomásomra, hogy egy volt szobatársam anyukáját, mivel paratífusz baciluszgáza volt, csak a fertőző osztályon lehetett kezelni. Bár a barátom szerzett tudomást a munkalehetőségről, mivel ő szülész akart lenni (már akkor tudta, miben van a pénz), a terepet átengedte nekem. Be is nyújtottam a pályázatomat erre a helyre, és rövidesen megjött a válasz, hogy az egyetem illetékes bizottsága a kórbonctanra (!) benyújtott pályázatomat elfogadta. Mivel klinikus akartam lenni (és akkor még nem tudtam, hogy ebből az állásból később át lehetett volna menni a klinikai belgyógyászatra), mély megdöbbenéssel vettem tudomásul a döntést. Persze az akkori kórbonctan – ahol a legendás emlékü Romhányi

professzor úr működött – fantasztikus lehetőséget jelentett volna egy tudományos pályafutásra, de ehhez nem éreztem elég erőt magamban. Így kezdtem dolgozni 1969 szeptemberében a fertőző osztályon, amikor a kezdő fizetés, az ügyeletek számától függően, kb. 1500-1600 Ft volt. Eszembe jutott, hogy az újsághordással és az ösztöndíjjal, valamint az újságos díjbeszedések esetén kapott borraivalókkal együtt ennél többet kerestem. Az újságot még a diplomaosztás napján is szabályosan kivittem, majd átadtam a körzetemet egy negyedéves kollégának. Ebben csak az volt a kellemetlen, hogy ott többnyire nem emeletes házak voltak, hanem egymás mellé épült, földszintes épületek. Ott naponta, a belső udvaron körbeszaladva akasztottam a kilincsekre a megrendelt újságokat. Már kívülről tudtam, hogy kinek mi jár, de ha elfelejtettem volna, mindig nálam volt az újságos füzetem, amelyből könnyedén ki tudtam keresni a megrendelőket. Néha gondot jelentett, hogy a kör vége felé érve kiderült, elfogytak az újságjaim, jöllehet néhány előfizető még nem kapott semmit. Ilyenkor elballagtam a közeli buszmegálló mellett üzemelő újságos kollégához és bevásároltam a szükséges számú napilapot, Nők Lapját, Rádióújságot stb. Ez az újságosdi, illetve a feladattal kapcsolatos teljesítési kényszer annyira belém ivódott, hogy még évekkel később is a rémálmaim közé tartozott, amikor arról álmodtam, hogy elveszett az újságos füzetem, és ez ugye egy rendes lapkihordóval nem történhet meg. Később néhány beteg még emlékezett arra, hogy én voltam a „szaladós újságos”, mivel mindig rohannom kellett, hogy munka után az első előadásra, vagy gyakorlatra odaérjek. Egyszer a havazás miatt késett a Nők Lapja. Éppen a szülészet-nőgyógyászati szigorlatra készültem és egy nőgyógyászati műtéthez egy másik szigorló társammal be voltunk osztva „lábtartónak”, de akármennyire loholtam az újságokkal, elkéstem, és az operáló team (élén a professzor úr helyettesével) békésen megvárta az érkezésemet, kellő megértést tanúsítva az újság késése miatt. Ez a műtét még arról is nevezetes volt, hogy a beteg olyan nehéz volt, mint mi ketten együtt a másik szigorlóval, így aztán hiába igyekeztünk teljesíteni a ránk rótt feladatot, ha a hölgy megmozdult, mi szanaszét repültünk miközben csimaspaszkodtunk a beteg lábaiba.

Sokáig igyekeztem elérni, hogy az orvosi munka mellett újságot is hordhassak, de akkor még létezett egy úgynevezett „összeférhetetlenségi törvény”, melynek a lényege az volt, hogy az orvos nem végezhetett olyan munkát, mely rontja a szakma presztízsét. Régi szép idők! Ma már ilyen nincs, az orvosi munka mellett akár kukázni is lehetne. A televízióban is lehetett látni a fiatal orvost, aki arról nyilatkozott, hogy sokan kevéske fizetésüket ablakpucolással egészítik ki.

Újságosdi...

Lehet, hogy a romantikus elképzeléseken kívül a valamivel jobb megélhetés lehetősége is motivált, amikor az afrikai kiküldetést próbáltam megszerezni. Néhány külföldet megjárt kolléga valóban csodálatos dolgokat mesélt és magas jövedelemről számolt be. Ez utóbbi rám is fért akkoriban, mert miután kifizettük az albérletet, a pénzünk már a harmadik hét körül elfogyott (a nejem tanárnői fizetésével együtt), és a szülőktől kapott párszáz forintos segély jelentett csak megoldást. A fertőző osztályon elkezdett munkám csak két hétig tartott, mert hamarosan megjött a behívó, mehettem hát katonának. Az al-

hadnagyi fizetésem valamivel több volt (1700 Ft) mint a munkahelyi, ami némi könnyebbséget jelentett pénzügyi téren.

Az említett nigériai kiküldetésre benyújtott pályázatomat néhány hónap alatt elbírálták, és mivel megbízható elvtársnak ítéltettem, egyhetes kiképzésre hívtak Budapestre. Abban az időben Magyarországról még csak a Tesco nevű cégen keresztül lehetett külföldi munkára jelentkezni, ami csak a nevében hasonlított a jelenlegi üzlethálózatra. Ennek a cégnek az volt a fő feladata, hogy leszerződjön a külföldi partnerrel és fizetést adjon az orvosoknak. A külföldi fél által felajánlott fizetés és a nekünk kifizetett összeg különbözetét eltették. A már említett budapesti „fejtágítón”, ahol kb. százan voltunk, előadásokat tartottak számunkra a szocialista társadalom felsőbbrendűségéről, a kapitalizmus rothadtságáról és arról, hogy legfeljebb húsz dollárnak megfelelő értékű ajándékot fogadhatunk el. Minden más jövedelemről el kellett számolni a Tesconak. Abban az időben nagyon büszkék voltunk a hazai gyártmányú Ikarus buszokra, de egy elvtársi kritikát megengedő újságcikkből arról olvashattunk, hogy ezeket a buszokat előállítási áruk alatt adják el külföldön. A tanfolyam egyik előadója, aki a szocialista gazdaságtanból tartott szemelvényeket, megengedte, hogy a hallgatóság kérdéseket tegyen fel, én pedig bátorkodtam ezt megkérdezni tőle, amit az újságban olvastam. Az illetékes elvtárs rövid gondolkodás után elmagyarázta, hogy bár igaz, amit az újság ír, ez mégis igen hasznos dolog a népgazdaságnak, mert így jut az ország valutához. Ez a tanfolyam 1974 áprilisában volt és valamennyi résztvevő izgatottan készült a misszióra. A nyár folyamán minden adandó alkalommal a várható nagy kaland majdani részleteit tárgyaltuk, és igyekeztünk olyanokkal megismerkedni, akik már jártak ezen a földrészén. Az ilyen beszélgetéseken több hasznos tudnivalót sikerült begyűjteni. Egyikük azt mondta, célszerű úttörőingeket vásárolni, mert annak nagy zsebei vannak, amelyekbe sok mindent bele lehet tenni, és mivel fehér vászonból készült, eléggé szellős is. Mások arról beszéltek, hogy ilyen helyeken a világ minden részéről összesereglett nációk vannak, akik egymás szórakoztatására gyakran adnak csillogó partikat. Célszerű tehát a hölgyeknek valamilyen estélyi ruhát vásárolni. Ez természetesen

nem volt olcsó, de mozgósítani tudtuk a családi erőforrásokat, és az általunk elképzelt, illetve fontosnak tartott holmik beszerzése viszonylag zökkenőmentesen megtörtént.

Nyár végén értesítést kaptam a Tescotól, hogy magas rangú küldöttség fog érkezni az említett afrikai államból (élén egy államtitkárral), akik pofavizitet tartanak és kiválasztják azokat a kádereket, akikre szükségük van. Nagy izgalommal utaztam fel a Tesco-központba, ami akkor a Bosnyák tér környékén volt, valahol a Nagy Lajos király utcában. Legalább húszan ültünk ott és vártunk a sorsunkra. Egyenként szólították be a küldöttség elé a jelölteket, akiknek angolul kellett a feltett kérdésekre válaszolni. Ezek nem voltak bonyolultak, csak udvariasan megkérdezték, hogy kik és mik vagyunk, mivel foglalkozunk stb. Az ide látogató afrikai küldöttség háromtagú volt, nagydarab fekete emberek, fehér és színes népviseletben tündököltek és igen tekintélyesnek látszottak. A küldöttséget vezető államtitkár megnyugtatóan minket, hogy akik elnyerik a bizalmukat, egy nagyobb város, Kaduna egyetemi kórházában dolgozhatnak majd, de természetesen más államokba is kerülnek majd kollégák.

Akkor nem közölték az eredményeket, de néhány nap múlva értesítést kaptam, hogy elfogadták a jelentkezésemet. Később megtudtam, hogy első körben három orvossal kötöttek szerződést. A többiekkel később terveztek, de mi hárman készülhettünk az utazásra (férjekkel, illetve feleségekkel együtt). Óriási büszkeség töltött el, hiszen a jelentkezők közül 29 évesen én voltam a legfiatalabb. A másik két kiválasztott doktor a Szent László Kórház egyik gyermekgyógyásza, valamint egy vidéki rendelőintézet röntgenorvosa volt. A Tescoban megmondták, hogy a kiutazásunk akkortól érvényes, amikor a külföldi fél megküldi a szerződéstervezetet. Ha ezt aláírtuk, már csak a repülőjegyet és a vízumokat kellett megvárni.

Leírhatatlan várakozással készültünk a nagy kalandra. Bejelentettük a munkahelyünkön, hogy hivatalos kiküldötként, államközi szerződés keretében megyünk Afrikába, és már ez a közlés komoly jelentőséget adott szándékunknak Tífusz, tetanusz, sárgaláz, kolera és feketehimlő ellen is kaptunk oltásokat, én szokás szerint a tífuszoltástól három napig lázas vol-

tam és jól megdagadt a karom. De ki törődött akkor ilyen apróságokkal? A járványos gyermekbénulás ellen is be kellett kapunk a Sabin cseppeket, közvetlenül a kiutazás előtt. Indulás előtt még felkerestük egymást, beszélgettünk a jövőről. A gyermekgyógyász kollégáné a férjével jött, a röntgenes kolléga egyelőre egyedül indul útnak, a család majd akkor követi, ha érdemes. Az október végén érkezett szerződésben az volt leírva, hogy milyen beosztást kapok (senior registrar), mennyi lesz a fizetésem (450 dollár), valamint milyen egyéb juttatások, illetmények járnak nekem. Tudatták, hogy a szerződésünk időtartama kétszer tizennyolc hónap és minimum hat hónapig kell Nigériában dolgoznunk, ha azt akarjuk, hogy a megbízónk állja a hazaút költségeit. Másfél év után vehető ki a 3 hónapos fizetett szabadság, melyet a nigériai fél fedez. A gyermekgyógyász kolléga a férjével egy másik államba kapott szerződést, mi a röntgenes kollégával, Miklóssal egy helyre kerültünk. Közben kiderítettük, hogy Kadunában él egy magyar család, amellyel érdemes felvenni a kapcsolatot, hátha tudnak segíteni minket, amikor megérkezünk. A „nagy kalandra” közülünk Miklós volt felkészülve a legjobban. Volt valamilyen furcsa nevű barátja, aki járt, illetve dolgozott Kadunában és ő volt az etalon, akire állandóan hivatkozott. Tőle tudtuk, hogy Kadunában van egy Hamdala nevű szálloda és csak oda érdemes menni. Máshova ugyanis nem lehet. Számtalan afrikai történetet tudott, a környezetről, a szokásokról, a Hamdala kertjében élő struccról, és így tovább. Olyan sokat beszélt az ismerőséről, hogy az a képzeletemben már egy mitikus figurává változott, aki talán nem is élő személy. Azt gondoltam, hogy Miklós a történetek jelentős részét kitalálta. Később, amikor már hazatértem útjaimról, Szekszárdon találkoztam ezzel a sokat emlegetett, idős mikrobiológus kollégával, akit valóban úgy hívtak, ahogy Miklós mondta, és utólag igazolta az elmondottakat.

Az indulásig hátralevő hónapok (ha ez lehetséges) még nagyobb izgalomban teltek el. Úgy döntöttem, hogy valamenynyit orvosi könyvemet magammal viszem, mert nem lehet tudni, milyen az ottani kórház könyvtára. Persze később kiderült, hogy ilyen nem is létezik. A repülőjegyeket januárban kaptuk meg, ebből kiderült, hogy először Budapestről Londonba repü-

lünk, majd egy nigériai géppel a brit fővárosból Kanóba, mely Észak-Nigéria legnagyobb városa és nemzetközi repülőtere is van. Onnét mindenki megy tovább, Miklóssal mi Kadunába, a gyermekgyógyász kollégáné egy Bauchi nevű városba.

Aztán elérkezett a nagy nap, 1975. február 27-e. A rokonaim is kellő izgalommal várták az eseményt, aki tudott, elkísért minket a repülőterre. Azt hiszem korábban még egyikünk sem utazott repülőgépen, de azt tudtuk, hogy a félelem legyőzéséhez igen hasznos a gin, vagy a whisky, melyekből kellően hatékony dózist kell elfogyasztani. A Tesco irodában felvettük a kiutazóknak járó fejenként 10 dolláros útiköltséget, ennek egy részéből megvásároltuk a már említett feszültségoldó italokat, és mihelyt átjutottunk a formaságokon, mindjárt meg is kóstoltuk azokat. Kellően felkészültünk arra, hogy az utazás minden pillanatát megörökítsük. Vettem egy akkor elég drágának számító keletnémet fényképezőgépet, a közeli felvételekhez használatos, úgynevezett makrolencsét is vásároltam, és felszerelkeztem egy csomó diafilmkészítéshez alkalmas ORWO filmmel. Fantasztikus látvány volt a magasból minden, csak tátottuk a szánkat és fényképeztünk, ahogyan átrepültünk az Alpok, majd a holland partvidék felett, de lefelé ereszkedve a windsori kastély látványa is lenyűgöző volt. A déli órákban érkezünk Londonba, a csatlakozás este 10 körül indult Kano felé. Nagy örömmel fedeztük fel a repülőtér nyüzsgő életét és csodáltuk a hatalmas gépek fel- és leszállását, különösen az akkor már forgalomban levő úgynevezett jumbo jetekét. Elementünk üditőt vásárolni és megdöbbenve tapasztaltuk, hogy egy pohár narancslé az útravalónak kapott pénzünk jelentős részét felemésztette. Gondoltuk, hogy „ez a kapitalizmus valóban rohad rendesen”, ilyen drágaság mellett tényleg nehéz lehet az élet. Nem volt könnyű rájönni, hogy ilyen helyen hogyan működik a mellékhelyiség, különösen zavart a vécében üldögélő idős, turbános hindu férfi, aki pénzt kért a WC használatért. De mivel nem tudtam mennyit kell, illetve szokás neki adni, a megmaradt aprópénzemből odaadtam 50 pennyt, azaz fél fontot, ami akkor komoly pénzt jelentett még egy londoni „vécés néninek” is, nekem meg pláne. Már délután 4-5 óra körül járt az idő, amikor eszünkbe jutott, hogy meg kellene néz-